

- Durant la **III Jornada de mediació artística: El circ per a la inclusió social** es presentaran 6 projectes de **circ social**:
Circ Bombeta (Mataró),
Valldaura Circ (Berguedà),
Circ Saltimbanqui (Vilanova i la Geltrú),
ArtEscena (Cardedeu),
Ateneu Popular 9 Barris (Barcelona)
Pallassos Sense Fronteres.
- Es reflexionarà sobre la funció de les arts com a eina de **mediació social** i es posarà sobre la taula una de les principals dificultats d'aquests projectes: l'avaluació.

Des d'una perspectiva àmplia la **mediació artística** ofereix un ventall inabastable de possibilitats i estratègies educatives, comunicatives i d'acostament a diferents sectors que conformen tant el públic oficial com el no oficial del discurs artístic dintre de les més diverses institucions.ⁱ

Des d'una perspectiva d'intervenció social, els tallers de **mediació artística**, o d'educació artística, constitueixen una valuosa eina educativa per treballar amb col·lectius en situació de vulnerabilitat o exclusió social, fomentant la seva autonomia personal i el procés de reinserció social. Aquest model educatiu s'alimenta de diverses fonts que procedeixen de la psicologia, de la filosofia, de l'educació artística i l'artteràpia.ⁱⁱ

Pel que fa a l'àmbit del circ, els projectes de circ social són una forma d'intervenció socioeducativa a través en la qual s'utilitza el llenguatge i les tècniques del circ com a mitjà per assolir uns objectius educatius i socials concrets.

L'aparició del circ social a Catalunya es pot situar a mitjans dels 90 quan **Pallassos sense Fronteres** va iniciar les seves activitats amb intervencions per a cultura de la pau en llocs amb conflictes bèl·lics i zones militaritzades. Una mica més tard, cap a finals dels 90, va iniciar-se a l'**Ateneu de 9 Barris**, els primers cursos d'intervenció social a partir de l'ensenyament de tècniques circenses.

La major part d'aquests projectes es fonamenten en el ferm convenciment de la capacitat de transformació social que té el circ. El treball amb tècniques circenses permet intervenir en aspectes individuals dels participants, com la reforça de l'autoestima, alhora que s'incideix en valors comunitaris com la cooperació, el respecte, el compromís i la confiança en l'altre. Malgrat això, a causa del desconeixement del treball que realitzen els projectes existents i a la provisionalitat i manca d'infraestructura que afecta alguns d'ells, encara és molt poca la utilització que els serveis socials fan d'aquest tipus de projectes i el seu desenvolupament es limita a l'acció d'un grup voluntariós d'agents privats.

Per encàrrec del **Consell Nacional de la Cultura i de les Arts**, el darrer trimestre de l'any 2015 la doctora **Ascensión Moreno**, directora del **Màster de Mediació Artística** de la **Universitat de Barcelona**, va realitzar un treball d'aproximació als projectes de circ social que es realitzen a Catalunya. D'aquest treball es varen identificar arreu del territori català un total de 10 projectes que disposen d'una estructura de treball i suficients recursos per realitzar-se de forma regular. Aquests treballs s'agrupen en dues línies diferenciades d'actuació:

- **Projectes que apropen el circ a contextos difícils** per fer un acompanyament emocional als afectats per una problemàtica concreta (refugiats, conflictes bèl·lics, entorns hospitalaris). En aquesta línia s'han detectat dos projectes: **Pallapupes** i **Pallassos sense Fronteres**.
- **Projectes que proposen utilitzar les tècniques circenses per desenvolupar processos d'inclusió social** a partir del treball en un entorn educatiu. S'han identificat un total de 8 projectes treballant en aquesta línia: **Circ social de l'Ateneu de 9Barris**, **Valldaura Circ**, **Escola de circ Saltimbanqui**, **Associació de Circ LaCrica**, **Cronopis** (Taller d'idees/Circ Bombeta), **Bergamotto & Co**, **Circ Menut** (MUS-E, Encirca't) i **Artscena Social**.

Alguns dels principals resultats d'aquest treball són:

Els **referents pràctics** per als projectes catalans el Circ du Monde de Circ du Soleil, Baracca Clown, Milud, Giocolieri ed Dintorni, Patrick Pinchon i Isabelle Van Maele; mentre que en l'àmbit de **referents teòrics** cal ressenyar Juan Pablo Bonetti i Augusto Boal, considerat el pare del Teatre de l'Oprimit.

Els principals **objectius** perseguits pel circ social es poden agrupar en diferents àmbits d'intervenció:

- **Físics:** domini del cos, millora de la posició corporal, coordinació psicomotriu, agilitat, equilibri, força, flexibilitat i concentració.
- **Emocionals:** millora de l'autoestima, capacitat d'expressar opinions, autoconeixement i autonomia personal.

- **Socials i d'aportació de valors:** confiança en els altres, cooperació, millora de les relacions interpersonals, cohesió social, esforç i constància, responsabilitat, ús no consumista i responsable del temps lleure, resolució de conflictes i inclusió social.
- **Accés i promoció de la cultura:** potenciar la creativitat i augmentar la sensibilitat davant d'expressions artístiques.
- **Comunitaris:** trencament de l'estigma social cap als grups amb problemes socials, mentals o diversitat funcional.

La **metodologia de treball** emprada necessàriament s'inicia amb uns jocs o dinàmiques que tenen per objectiu que el grup es conegui i es generi confiança entre els diferents participants, seguit d'exercicis d'escalfament, necessaris per activitats que requereixen un esforç físic, treball amb les tècniques circenses i, finalment, estiraments i relaxació. En molts casos s'inclou un espai per compartir l'experiència perquè parlar sobre com ha anat la sessió, sobre les dificultats que s'han presentat i, en general, sobre les emocions generades és important des del punt de vista de la capacitat de les arts per generar la transformació personal i social que es persegueix.

Molts dels projectes de circ social acaben amb una presentació pública del treball realitzat, el que configura una iniciativa d'impacte en la comunitat que permet trencar la mirada estigmatitzada que es pot tenir sobre els col·lectius amb els quals s'ha treballat (joves amb problemes socials, grups de persones amb diversitat funcional o trastorn mental, etc.) i ajuda crear lligams entre les persones participants del projecte i la comunitat que els acull.

Cal remarcar que tots els projectes creuen fermament en la capacitat transformadora del circ i el fet que tots els professionals que intervenen en aquests projectes supleixen les mancances estructurals i de pressupost amb molta il·lusió i entusiasme pel què fan.

ⁱ Rodrigo-Montero, J. (2015). Kunstcoop: Experiencias de mediación artística en Alemania. *Arte, Individuo y Sociedad*, 27 (3): 375-393

ⁱⁱ Moreno, A. (2010). La mediación artística un modelo de educación artística para la intervención social a través del arte. *Revista Iberoamericana de Educación*, 52 (2)